

ТӨЛЭЭЛЕКЧИЛЕРИН ДЕПШИТКИЛЭЭН

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 77 (9761)

1975 чылдың апрель 2, среда

1925 чылда үндөсөлгөттүң.

Өртүз 2 көп.

БЫЖЫГЛААР, САЙЗЫРАҢГАЙЖЫДАР

«Партия документтеринин солушкунунун түнөөдери болган партианың область организациязында партианың организастыг ажыды улам ыңай сайыраңгайжыр талазы-биле орулгаларын дугайында айтыргы чугаалашкан СЭКП Тыва обкомунун V пленумунун доктаалында документтер солушкунунун үеинде кылдырган түндүккү быжыглар, оңу улам байдарының эргежок чугулазын айтыкан. Ында мында дээ: «Улус ажил-агыйын болгаш культураны улам ыңай хөгжүдери, ажилчы чоннарның коммунисттик ниридизмге партиа комитеттеринин база эге организацияларының ажилының деңгелини бедидерин, оларның ролун күштелдирерин негеп турар. Партия документтеринин солушкунунун түнөөнине оңу ыңчаар чорударында бүгү аргалар тургустунган. «Партия документтеринин түнөөдери дугайында» СЭКП ТИ-нын доктаалы оң түнөөдери бүгү талаалыг, хандыр анализтеп көргөн».

Солушкунунун үеинде партианың организастыг болгаш политикаг ажыды челип алдырган дуржулганын шишип-шишиг улуг учур-дузанын демделгелин, оң-биле кады партиа обкомунун пленуму чамдык партиа комитеттеринин, эге организацияларын солушкунунун түнөөнине челип алган аргаларын партианың иштиги ажыды илдекейжидерине доу хемчээл-биле ажыглар шыдаавынын айтыкан. Партианың чамдык район организацияларында СЭКП кежигүрүнүгө кандидаттарында ажилчыларын саны өвөөш, эң эки комсомолчуларын партиаг шилип алыр ажил база дээ кошок тургустунган. Ол ышкап Кызыл хоорайда, Би-Хем, Барыны-Хемчик, Улуг-Хем районнарда чамдык партиа эге организациялары хурал эрттирерин Устанга көрдүнгөн хуусаанын үрээр, коммунисттер оларга өвөөш кээр таварылгалар ам-даа чаблаттырмаал. Ол ышкап коммунисттериниң өткөттөрүн, дынаандыктарын алыр база олар-биле эш-хуузуун бедидерин кылдырып шыкпаш, документтерин солушкунунун үеинде калбаа-биле ажыглатканын турган хемчеглерин Кызылда болгаш өске-даа черлерде чамдык партиа эге организациялары ажыглас аптарганын СЭКП обкомунун пленуму шыгыны четестерини бирөөш деп санап.

Оң-биле кады ажил-агыйгы орулгаларын шишип-шишиг, күш-ажыкты коллективтерин ажил-чорудулазын удурутунга чамдык парторганизацияларын салдары ам-даа кошок. СЭКП Кызыл хооромч болгаш райкомнары хой өвөө кежигүрүнүгө бичин парторганизацияларже чөгүү кирээтпей салбыр турарында олар боттарының коллективтеринин ажил-чорудулазын болгаш амдыралына дээштин салар чедирин шыдавын турар. Партия эге организацияларында, парторганизациялар удурутунга стилин болгаш аргаларын улам сайыраңгайжыр талазы-биле хой чүүүдү кылдыры негеттир турар.

«Партия документтеринин солушкунунун түнөөдери дугайында» СЭКП ТИ-нин доктаалын удурутунга болгаш документтерин солушкунунга белеткенде болгаш оңу чорудуп турганын үеинде ажыга челип алдыган дуржулганы хандыр анализтеп, улам байдарыңа база организастыг болгаш политикаг ажыды эки хевирлерин хуну бүрүнүг практиктиг ажилында бүгү талаалыг быжыгларының хемчеглерин алырын партиа Кызыл хооромчуга, райкомнарга, парторганизацияга база партиа эге организацияларында СЭКП обкомунун V пленумунун доктаалында хуздөндирип турар. Аңа үндөшлөөш, партиа эге организацияларының дайынчы аргастыгы улам бедидерин, оларны политика база организастыг талазы-биле быжыгларын хандырарын, партианың иштиги ажыды улам хөгжүдери, ажил-агый болгаш культура тургустункунун бүгү частоктарында партианың салдарын күштелдирери эргежок чугула.

Партияны эге, бригада организацияларында, парторганизацияга удурутунга улам күштелдирер, коммунисттерин бүдүрүткенин, ажил-херетин зарыскалгалыг частоктарында таарыштыр тургузар ажыды күштелдирип, парторганизацияларын ниридизм-биле-даа, кол-кол айтыргалар-даа талазы-биле өткөттөрүн чугаалажырын, а түе-түе коммунисттерин дынаандыктарын уда-дараа алырын практикаларын моон солгаар-даа уламчылар.

Партия хооромч болгаш райкомнары база эге организациялар коммунисттерин ааңагарын ролун улам бедидер, сагыла-чурууну быжыглар, организация бурунуге бедис негедилеп байдалды тургузар дээш тодаргай хемчеглерин алыр хуздөндирер.

Партия организациялары «Партияны Тамбов область организациязында шүгүмчүлөдип болгаш бот-шүгүмчүлөдип байдалын дугайында» СЭКП ТИ-нин доктаалына душтур аңа холбашкан хемчеглерин улам күштелдирер, кадрларын шилип алыр, таарыштыр тургузар база кижилер, а ол ышкап партианың база чазактын Директиваларын, күрүне планын болгаш социалык хуздөгени күсөдирин ботандыраын дээш кадрларын зарыскалгалын бүгү талаалыг бедидер удурутун. Ол ышкап партианың хуралдарын кижиздикчи ролун улам күштелдирер, шишип-шишиг күсөдирин дээштин, үрө-түнөөдиг кылдыр организастаар херек.

Ажил-чорудулазын түнөөдери шүгүмчүлөдип бау-биле анализтеп көрүшкөн, партиа организациялары партиа документтерин солушкунунун үеинде челип алдыган оңу дуржулганы быжыглар, байдары, бүгү партианың организастыг, политикаг болгаш идеологияг ажыды, партианы амдыралды улам сайыраңгайжытышаан, СЭКП-ниң XXIV съездинин база партиа ТИ-ның декабрь (1974 чыл) Пленумунун шишип-шишиг болгаш тоску беш чылдын планын орулгаларын ботандырашы республиканың коммунисттерин, бүгү ажилчы чоннарын мобилизастаан шыдаар.

Макталдыг бригада

«Ак-Турт» совхозтун төн сабырында Сулак Карбуга удуруткан бригаданың туугу-жулары көдөз туудуң хөгжүдериңе күш-ажыкты үлүүн киирди, тоску беш чылдын шилимчилеринин одуруулаз кирген ажилда турар. Эрткен чыла оларын кады кылган улуг хемчээлдиг ажилдарынын бирээш болза, совхозтун төвүше туткан, узун дурту 36 метр, дооразы 12 метр хой кажазы болур. Ажил-аалаз кирген бо кажага 280 ажил баш кошканы азырал кыштаан. Ук кажазын шөлү улуг. Аңа 600 баш хой кирер. Бо туугу бригада амгы үеде Халың-Даг артыкаа малчы Монгуш Базуунуң

М. ЛАМА.

Апрель 19-коммунисттик Субботник хуну

БИР ДЕМНИГ

Владимир Ильич Ленинниң төртүтүнгениден бээр 105 чыл өмгөга турсааткан апрель 19-та болур коммунисттик субботникке Барыны-Хемчик районуң мыш ажил-агый черинин найыраалдыг коллективин бир демниг ажилдарын дугурушкан. Ол хун 82 кижиге ажилдап үнгөп, олар мыш белеткээр, суур чаагайжыдылазын киржир. Ажилдаан акшазындан беш чылдын фондузунче 250 рубльди шыкчидер деп шишип-шишиг.

Х. МОНГУШ.

БҮРҮН БЕЛЕТКЕНГЕН

Ленинчи коммунисттик субботникти эки организастыг эрттирер дээш «Сутт-Хөл» болгаш «Алдан-Маалдыр» совхозтарын ажил-ишчилери боттарында боттук хуздөгелерин алган. Ол хун ук совхозтар 1800 хире кижини хой-нияти субботниктиче организастап киргеш, барык 2000 акшаны ажилын бүдүрерин шишип-шишиг. «Алдан-Маалдыр» совхозтун Шекпээрде болгаш Чолураалыг-Саймарга хойжу бригадаларының чээрби ийи кежигүү Ооржак Серен биле Монгуш Өткөөлдүн хонжына бир чунар бажынын тудуп белеткен бээр чугаалашкан. Ол совхозтун Оргу-Шоде хойжу бригаданың он беш кижиге составтыг кежигүүнери малчы Норбу Кууларын кыштаанга бир улуг чаа кажазын тудуп бээр. Амгы үеде ол хонж-тарже тууду материалдарын сөөртүп агайы берген. Ук совхозтун Кара-Талга 400 баш хой кирер кажазын туудур, Бора-Тайга болгаш Ак-Даш салбырлары малчыларында чаа-чаа кажазын база бажынынын туудур баш удуур планнап көргөн. «Сутт-Хөл» совхозтун ажил-ишчилери 50 га черни сугтарар, 13 көвүрүгү кылар, 100 кубометр мышты белеткээр, Хөр-Тайга салбыры бир складты, чунар-бажынын база Суг-Аксы ортук школамынга бир улуг столовалын тудуп агайы.

Бүгү-нинтиги хой-агт колдургушкунуң субботниктиче «Алдан-Маалдыр» болгаш «Сутт-Хөл» совхозтарын ажил-ишчилери илдекейлиг киржир дээш бүрүн белеткенген. О. КАҢ-ООЛ. Чөөн-Хемчик району.

ОРУКЧУЛАР

Өвүрүнүң Хандагайтыда 1473 дугаарыг орук-бүдүрүдүгө участвоу коммунисттик субботникти хуңуге илдекейлиг орук участвогунуң артык ажил-ишчилери апрель 19-та 743 рубльди ажилын кылар. Беш чылдын фондузунче 200 рубльди шыкчидер. Д. ДАЛАЙ-ООЛ.

Республиканың малчынарында мал кыштагылашынының эң-не зарыскалгалыг үеин агайыш.

Марттың 30-де медеэ-биле алырга, ажил-агыйлар Убса-Нурдан 15,1 муң тонна хыргышты белеткенин, өң 14,5 муң тоннаын сөөртүп алган. Кыштагылашыны чедикшигинин дооразына ол белеткенин хыргышты чедикшиг. Ажил-агыйлар апрельде ам-даа 50 муң тонна ажил хыргышты белеткээр ужурул. СЭКП обкомунуң бюрозунуң болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын бугулар республиканың колхозтарында болгаш совхозтарында ындыг аналды берген. Ынчанга, ол хире ыкса үеде ындыг хемчээлдиг хыргышты белеткээр төлдө, күженишишинин улгаттыра, ажил-агый бүрүзү 150—200 тонна хыргышты белеткээр эргежок чугула. Бо хунге чедир хыргышты белеткенинде 61 трактор, 32 пресеплордичи, 16 сеносилка, 17 найбай, 7 трактор дымбазы болгаш 220 механизатор ажилдап турар. Дына хой ажил-агыйлар хыргышты белеткенин организастыг чорудуп турарын демдегээр херек. Чижээ, «УТНА 25 чылы» совхоз 940 тонна хыргышты боодалааш, өң 850 тоннаын сөөртүп алган. «Нүш-ажыдың хосту» совхоз 680 тонна, «Ленинчи орук» совхоз 840 тонна хыргышты

Хыргыгыш белеткелени күштелдирер

«Шивилиг», «Россия» совхозтар база-ла мыкса хуусаада өвөөш хыргышты белеткээр, сөөртүп алган. Ынчалзаң чамдык ажил-агыйларын удурутунчулары ол чугула амгыды чугулага көрбейн турары канчал-даа таарышпас. Тока аттыг (инженеру Г. Зверева), «Бурунгаар» (директору Н. Малышев), «Сутт-Хөл» (директору А. Шаалы), «Тыва» (директору П. Балчири-оол), «Чыраа-Бажы» (директору С. Монгуш), «Сукпан» (директору Г. Юртаев), «Совет Тыва» совхозтар, И. Иванов) совхозтар, Иаа-Хемде «Октябрь 30 чылы» колхоз (даргазы Н. Морозов), Чөөн-Хемчикте «Октябрь 30 чылы» колхоз (даргазы М. Мирчин) бөдүүн мал чени төнгөн турда-ла, хыргышты белеткенин сонсаткан. Ба ажил-агыйларын удурутунчулары ниткиниң малын чүкүң-биле чегерерине ынанып турарың? Чоруткан хыналдадан алырга, Тес-Хем шыназындан хыргышты апрельдиң 15—20-ге чедир белеткел болурун аргазы бар. Хыргышты ында четчир сангы бар. Час эгелезе-даа, хыргышты белеткелге шалтык болбайн турар. Тес-Хем шыназының хыргыштыг чөр бурунуге машиналар ажилдап бөлүр. Ынчанга үстүнде айткан ажил-агыйларын удурутунчулары хыргышты белеткээр микелерин деп-дараан бедир чорудары эргежок чугула. Ам амгыды эң-не шилимчилер кылдыр организастаар херек. Оң башка дош эрип, хыргышты белеткээр бергездер алаар. Оңу барымдаалаш, четчир сангы техникум, механизаторларын ол амгыче хаара туудур, амгыды организастап чорудары дээш зарыскалгалыг кижилерин бригадаларга быжыглары негетинип турар. Бо хунерде хыргышты сөөртүрү-биле хой сангы машиналарын Надаз ажил-агый министрствозу болгаш «Сельхозтехника» каттыгышынын тусыйлап берген. Ынчанга хыргышты белеткел турар бригадалар машиналарын саядатпай дүргөн чүдүргөш чорударын организастаар ужурул.

Алган бүгү хуздөгелерин илдекейлиг барымдаалап, мала күсөлдөр, Муруну Вьетнамың иштиги херектерин шериг күжү-биле колгараалар киржилгенин бүрүп, соксалдыр, вьетнам улустуң кол нашо-хемчеглер-биле деткип турар.

Советтерге июнь 15-те болур соңгулдаларга белеткелдер бистик республиканың девискээрине хуну келген тууду кыларын турар. Бо хунерде ажилчы чоннар депутаттарының район Советтерине соңгулда талазы-биле районун соңгулда комиссияларының составына ажилчы чоннар коллективтеринин, ниридизмдеринин белеткелдеринин хуну келген тууду кыларын турар. Ол-ла районда «Ленинчи орук» совхозтун бирги салбырын ажилдакчылары нити хуралга чыгып келгеш, тарихи хураалда мастери Зоя Кара-Салова Шодуну район комиссиязының составына бир

ажилдакчыларын соңгулда комиссиязының составына боттарының төлөөлекчилер кылдыр ол комбинаттын артирушчиси, партиа кежигүүнү өвөөш Людмила Ивановна Николаенкоу алаан. «Барык» совхозтун ажил-ишчилери боттарының төлөөлекчилер кылдыр Адыр-Мажалык сут-баран фермазының сангымын, партиа кежигүүнү өвөөш Галина Окпан-оолова Кууларын депшиктен. Районун Ленинчи коммунисттик аякыратк организастыг комиссиязының составына ВЛКСМ райкомунун ишти кидизгенин эртелекчиз Любовь Сатовна Аралбайн депшиктен.

Ажилчы чоннар депутаттарының Тес-Хем район Советтеринин соңгулда талазы-биле район комиссиязының составына СЭКП райкомунун ишти секретари Середжаа Сайын-оолова Кууларын депшиктен. Районун соңгулда комиссиязының составына депшиктелге үргүдүлөп турар.

Соңгулдага белеткелге хамаарыштыр

Тес-Хем районуң ажилчы чоннар депутаттарының көдөз Советтеринин даргаларын белеткел секретарларында, партиа эге организацияларының секретарларының болгаш агитпунктулар эргелекчилеринин семинарын Самагалайга эрттирген. Аңа Советтерге ам боолур соңгулдаларга белеткелдерге холбашкан айтыргаларын чугаалажып көргөн.

Советтерге соңгулдалар болгаш аңа белеткел ажилдары дугайын Тес-Хем райкомунун даргазы Н. В. Чындыгыч, соңгулдаларга белеткелдер болгаш оңу эрттирер үеде чон ортузунга агитка-массалыг ажилды орулгаларынын дугайын СЭКП Тес-Хем райкомунун ишти секретари С. С. Куулар, соңгулдаларын документтеринин болгаш оларын кылды тургузарының дугайын райкомунун секретари Д. С. Доюндун олар семинарын киржикчилерине чугаалап берген.

Семинарды киржикчилерин чамдык көдөз Совет даргалары, парторганизация секретарлары, агитпунктулар эргелекчилери соңгулдаларга белеткелде калчар эгелекчилер дугайында дынаандык кылдып, дуржула солушкан.

Бистик көрр.

Мөңгү-Тайганың Дыттыг-Хемде Тыва АССР-ниң алдарыг малчымы Донгак Мымзымевич Биче-оолду кышта бар. Хойжу колхоз тургустунары билек мал ажилында ажилдап кирген болгаш ам районда алдар-хундулуг кижилеринин бирээш. Тоску беш чыл планын эрткен бедир чымында ол кадыгы, дузалакчылары-биле кады 1159 хураганын дооруктуруп алып планын тургаш, херек кырында 1351 башты азы 192 хураганын ажыр өстүргөн. Ол-ла чылдарда 2268 кг дук бугулар планын 2321 килограммга күсөткөн. Малчын 1974 чылда чүс баш хойга онааштыр 110 хураганын бүрүн камгалап

алган, районга тивээш. Бо доорукчу чылда оңу малчындыг белеткелде аңа, хойларының хой кезин оолдарык, хураганын оңача-менди. Донгак Мымзымевич Биче-оол Күш-ажыдыг Кызыл Тук, «Хундулалдыг медал» орденнер болгаш үч медалдар-биле шаптакчы. ЧУРУКТА: Мөңгү-Тайга районуң «Малчы» колхозунда сурагым хойжу, Тыва АССР-ниң алдарыг малчымы Д. Биче-оол. Сөзү болгаш фотоу А. ЧАРАШ-ООЛ-ДУУ.

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун доктаалы бола:

Тыва АССР-ниң көдөз ажилчы министрине эш Иаан Григорьевич Лавриненкоу то-мулаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Секретари С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1975 чылдың март 31.

ХРОНИКА

Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиуму 1975 чылдың март 19-та үндүргөн Чамдын ескерткеп, Кызыл районга административтик Каа-Хем суур төптү Каа-Хем көдөз Советти тургустан.

Кара чаңгыс угаазылаалдыг политика

ВАШИНГОН. (СЭТА). Чөөн болгаш барыны чүктөрүн аралында харылааларга хамаарыштыр дүшкүрүгү чорукту чавырмалдарының политиказы Барыны Европада каалай салдарын чедирген деп, иңда чоруп турар ГСДП-ниң даргазы В. Бранд медегезди. Телсвениде ламчыштыр чүе чугаалап турган, амгы үеде Барыны Европада байдал каш чыл мурунда турганында эң алгачы деп, ол медегезди.

Европада аймак чок чорук болгаш кады ажилдамылга талазы-биле чөвүлөт хуралдыг амгыны дугайын чугаалаш, барыны болгаш чөвү чүктөрүн чурттарының төвүде эң улуг ол шууганы бо чылдың чынында доозулап турар дээрине бузурелия Б. Бранд илергезди. Ол чөвүлөт хурал харылаалары тарапчылыг болдурунга чаа салымчылыг кирер деп ол чугаалаан. Байдалды алыс үе-биле көрүп турган, Топ Европада чексиз күштерин болгаш чегеленишишинин бот-боттары кызырар дугайында чугаалажыкчыларын таллаар чедикшигтен доозар боор дээрине бузурелия база В. Бранд илергезди.

«Дүшкүрүгү чорукту чавырмалдарының политиказында оң өскө угаанышкы чөкү деп, В. Бранд чугаалаан.

Даштыкы информациялар

Мурнуу Вьетнамда байдал

ХАНОЙ. (СЭТА). Мурнуу Вьетнамың улусчу чексизтик күштери чурттагыч чонунуң дөкүмчези-биле Мурнуу Вьетнамың эң улуг далай ортөөдери хоорайларының бирээш — Куинин хоорайы сайгон шериглеринде хосташ, эрик казыны Биньдун мөжуну хосташ алырын дооскап. Ынчанга Тхьеу бөлүгүгө удуур улусчу чексизтик күштеринин мыйышкынынын, орта шаттарынын, эрик казымы районнарын партизанынын дайыдажыкчылары - биле капырлаштыр хоорайлары, көдөз девискээрлеринин чуртакчыларының тура халымчыныкты түнөөнине бо чылдың баштагы үш айыны дургузунда 12 мөжуну хосташ. Революстуг тур чазак ам 17-ге болгаш 13-ку параллельдер аралыгы Мурнуу-вьетнам эрик казымының хой чоңуг орулааштарына бүрүн контролдоп турар. Мурнуу Вьетнамың 20 миллион кижилгич чоңуңуң чартык кези болгаш оңу девискээрлериң 80 хире хуузу МВР-ниң Революстуг тур чазактын контролдоор девискээрлери билектип турар. Эң биче хемчээлдиг кылдыр чижелей саланын бугулар алырга бенин совогу дөрт неделя дургузунда орта шаттар болгаш эрик казымы районнарга муруну-вьетнам партизанының холугуна он-оң миллион доллар түндүг америк шериг чепсез-биле катый шеригиң мырдың урелдөөш, сайгон шериглеринин каапкан барганы 1000 ажыг чүк машиназы, джиптери, 255 бронетранспортер, 60 танк, 105 миллиметр болгаш 155 миллиметр аасты 210 үтөр-боолар кирген. Тхьеу эң-чурумунуң улуг дээш ийги шериг ком-

